

INNSPILL TIL GJENNOMGANGEN AV NORSK KULTURRÅD FRA STIFTELSEN DANSE- OG TEATERSENTRUM

Vi viser til Kulturdepartementets brev av 29. januar d. å og er svært glade for anledningen til å gi innspill til arbeidet med å gjennomgå Norsk kulturråd. Vi takker også for at vi fikk utsettelse til å sende inn vårt innspill til 30 mars.d.å. Dette har vært viktig, fordi vi gjennom bedre tid på arbeidet, fikk anledning til å holde et åpent innspillsmøte med scenekunstnere 10. Mars. Dette ble organisert i samarbeid med Norske Dansekunstnere og Norsk skuespillerforbund. Det ble et godt møte med mange engasjerte og gode innspill som vi også drar veksler på i denne uttalelsen.

Danse og teatersentrum (DTS) ser positivt på at Norsk kulturråd får en slik gjennomgang. Norsk kulturråd er *den viktigste tilskuddsinstitusjonen for det frie scenekunstheltet – et kunstfelt som er i stadig endring*. Innledningsvis har vi lyst til å påpeke at Norsk kulturråd slik det har utviklet seg og har arbeidet med fri scenekunst, er medvirkende årsak til at feltet står kunstnerisk sterkt i norsk scenekunstlandskap i dag. I dette bildet er det viktig å hele tiden likevel sikre at Kulturrådets organisering, oppgavesammensetning og forvaltning fungerer godt og fleksibelt nok med den kunstneriske praksis som er i feltet.

Kulturrådet - den viktigste tilskuddsinstitusjonen for det frie feltet

Det har de siste 40 år vært politisk vilje til å fremme et profesjonelt scenekunstliv utenfor(de etablerte) institusjonene.

Det frie feltet kjennetegnes av profesjonelle kunstnere som selv velger hva, med hvem og på hvilken måte man ønsker å organisere sitt kunstnerisk arbeid - altså operasjonalisere sitt kunstnerskap. Det er derfor en total forbindelse mellom det enkelte kunstnerskapet og den organisasjonsform man velger å arbeide i. Det frie scenekunstheltet kjennetegnes på en kombinasjon av et mangfold av estetiske, sceniske strategier og organisasjonsformer. Det er viktig kunstnerne får anledning til fritt å formulere og gjennomføre sine kunstnerskap, både i søknader, i den sceniske praksis og i rapportene.

Fri scenekunst representerer hovedaktøren i det internasjonale markedet, jfr St meld nr 19. Aktiviteten i feltet er direkte kunstnerinitiert og etterspørselsstyrt, og man konkurrerer om å nå frem i tilskuddssystemet på kunstnerisk grunnlag. Norsk kulturråd blir i et slikt perspektiv den viktigste tilskuddsinstitusjonen for de individuelle kunststrategiene, for kunstutvikling og innovasjon, som skaper innhold i skolesekker og kulturhus, formidlingsnettverk, programmerende scener osv.

Tilskuddsordningene i Norsk kulturråd

Kulturrådets ulike tilskuddsordninger reflekterer kunstnernes og kompanienes karriereløp. De skal ivareta rekruttering, de nye stemmene, gi muligheter til etablering, forskning og fordypning av kunstnerskap, slik at man kan arbeide langsiktig - innenfor rammene av et fagfellesystem og armlengdevurderinger. Det betyr at vi må ha en så fleksibel og åpen prosjektstøtteordning som mulig, og som har tilstrekkelige muskler til å ivareta et voksende og kvalitativt sterkt scenekunsthiv innen alle uttrykksgenre. Avsetningen er i dag delt i to; en for dans og en annen for øvrig scenekunstuttrykk. Poenget er at tilskuddsordningene bør ta høyde for alle faser i et kunstnerskap. Styrking av visningsmidler som også følger produksjonene, er et ønske fra flere kompanier.

Scenekunsthivet bør imidlertid sees under ett – det betyr at fri scenekunst og institusjonsbasert scenekunst inngår i ulike interaksjoner og samarbeidsprosjekter, men virker også innenfor egne kunstneriske logikker og diskurser. Det innebærer at gjennomgangen av Kulturrådet på scenekunsthivet for eksempel må leses sammen med gjennomgangen av de ulike institusjonsteatrene som også pågår.

Norsk kulturrådets diffuse rollebilde

Norsk kulturråds organisering, relasjonen mellom råd, departement og Storting er regulert ved lov om Norsk kulturråd. At Norsk kulturråd (det kollektive rådet) skal være autonomt i de saker det får til beslutning er en del av mandatet til utredningsgruppen. Men Kulturrådets sammensetning og oppgaveportefølje er i dag svært sammensatt og skaper et uklart bilde av hva Norsk kulturråd faktisk "er" – direktorat? Fondsforvalter? Og når er det hva? Administrasjonens ansvar blir i dette bildet også uklart i det den både er sekretariat for rådskollegiet, for utvalget for statens stipend- og garantiinntekter, styret for Fond for Lyd og bilde. Særlig tettheten til Fond for lyd og bilde skaper usikkerhet i det aktørene i det frie feltet mener det er viktig med flere ordninger å søke på som gir flere armlengdevurderinger. Det sikrer maktspredning. Avstand mellom ulike ordninger blir et selvstendig poeng. I tillegg har det funnet sted en delegering av oppgaver fra departementet til Kulturrådet, og Kulturrådet forvalter post 74 på departementets kulturbudsjett. For post 74 har ikke Kulturrådet den samme fleksibilitet som det har i sin forvaltning av kulturfondet. Post 74 har sin helt egen historikk og problemstillinger som har vært drøftet før, og inngående i forsker Mie Berg Simonsens rapport "Historien om en budsjettpost" som ble gitt ut i Kulturrådets rapportserie i 2005, og som var et forsøk på å rydde opp i akkurat dette. Videre har sammenslåingen med tidligere ABM – utvikling medført at en del direktoratliggende oppgaver er blitt overført Norsk kulturråd. Løkenutvalget påpeker i sin Sluttrapport i 2008 at Kulturrådets opprinnelige virksomhet har blitt utsatt for større press som følge av den økende grad av direktorat/forvaltningsoppgaver som er blitt lagt på rådet. Dette er også fanget opp av Kulturutredningen 2014, som viser at den tiltagende oppgaveblandingen av forvaltningsoppgaver og armlengdeoppgaver - altså utøvelse av faglig skjønn som skal finne sted med armlengdes avstand fra politikken, - er svært problemfylt.

Danse- og teatersentrum ønsker at gjennomgangen av dagens kulturråd rydder opp i dette uklare farvannet, slik at Kulturrådets tradisjonelle rolle som autonomt kunstfaglig organ tydeliggjøres.

Forslag til tiltak på å skape en avgrensing mellom kulturfond og direktorat

DTS mener det bør vurderes å skille forvaltnings/direktoratsoppgavene inkludert forvaltningen av post 74 fra oppgavene relatert til kulturfondet basert på kunstfaglig skjønn. En løsning kunne være å skille ut et eget sekretariat for kulturfondet og oppgaver knyttet til forvaltning av fondet – armlengdeoppgavene. Dette vil gi den nødvendige grenseoppgangen i ansvars- og oppgavedeling mellom rene politisk styrte forvaltningsoppgaver på den ene siden og kunstfaglige armlengdesoppgaver basert på fagfellellevurderinger.

DTS tror også det nå er fornuftig å fange opp post 74, og få avklart og tydeliggjort hva denne posten faktisk ”er” ved plassere den i forvaltnings/direktoratsavdelingen. Vi tror at post 74 fortsatt vil være viktig for Storting og departement å ha styringsmuligheter over. Ved å avklare at innretningen på denne posten vil være politisk styrt, og at den er en del av direktoratsoppgavene kan være et godt grep for fremtidig bruk av posten.

Det frie scenekunstmiljøet er opptatt av å se på utvikling av tilskuddsmulighetene for virksomheter som på en eller annen måte faller utenom dagens tilskuddsordninger samt for ”avgåtte” basisfinansierte kompanier. Disse har som kjent en normal årsavgrensing på 12 år. Man kan vurdere å flytte noen over på post 74 (direktoratsavdelingen og /eller i departementets post 78, på kap 324 Scenekunstformål, sistnevnte etter den modell vi har fra Grenland fri teater som nå er tilbake på post 78, med en 40/60 fordeling mellom stat og region. Da får vi et nasjonalt og regionalt delt ansvar for frie sceniske virksomheter. Vi mener det er viktig at Storting og Regjering på noen poster kan utøve et ansvar for deler av den frie scenekunsten. Det er et viktig grep slik at man gjennom budsjettpostansvar også for det frie scenekunstheltet får mulighet til å se hele scenekunstheltet under ett. Da vil man kunne stimulere til en aktiv og helhetlig scenekunstopolitikk som i større grad kan legge til rette for utvikling og endring.

Gjennom en slik avgrensing mellom kulturfond og direktorat, vil det være naturlig å se på en betydelig forenkling og avbyråkratisering av Kulturrådets søknads- og rapporteringssystem. Dette oppleves som altfor byråkratisk og tungrodd i dag. Blant annet er det flere etablerte kompanier/foretak som får flerårige prosjektmidler. Disse må rapporteres og revideres hver for seg som enkeltstående prosjekt, mens virksomheten til kompaniet/foretak følger vanlig regnskapsår. Dette skaper mye og dyrt dobbeltarbeid for feltet og burde være helt unødvendig. DTS ser derfor positivt på at gjennomgangen av Norsk kulturråd også innebærer forenkling av byråkrati, rapportering, moms m.m. Vi mener videre at kulturrådet bør ha en mening om kunstneres situasjon og levekår i Norge. Ikke slik at Norsk kulturråds kjerneoppgave er å forholde seg til velferdsutviklingen for norske kunstnere. Men det er likevel slik at produksjonsenhetene- kompaniene - innen fri scenekunst ikke eksisterer i en boble, der kunstnerne er adskilt fra resten av samfunns- og velferdsutviklingen. Indirekte mener vi kulturrådet også har sitt ansvar gjennom at søknadene f.eks bør inkludere alt som hører med av sosiale utgifter.

Kulturrådets armlengdes avstand

DTS mener at Norsk kulturråd har en viktig rolle i det å hele tiden holde seg oppdatert om et kunstmiljø i stadig endring og utvikling. Det vil si at Kulturrådet må fremstå med gode søknadsrutiner og muligheter så vel som at både administrasjon (scenekunstkonsulenten) må være aktivt tilstede og orientert om den kunstneriske praksis og utvikling. Derfor er det viktig at Kulturrådet innen arbeidet med fri scenekunst i feltet, har en administrasjonsenhet som er bygget opp med både fast ansatte og en scenekunstkonsulent på åremål. Åremålet er

et avgjørende premiss slik vi ser det for å kunne tilrettelegge for nettopp fagfellevurderingen ved å innstille til utvalget, basert på skjønn og oppdatert kunnskap.

Vi tror at Norsk kulturråd ved et tydelig sekretariat som er ansvarlig for armlengdesoppgavene, får en enklere omdømmebygging enn i dag. Omdømmebygging henger sammen med en spisset transparent, informasjon og kommunikasjonshåndtering og vil gi den nødvendige avklaring av hva Kulturrådet som sådan "skal være". Det motsatte medfører uro og synsing om Kulturrådets virksomhet, og ikke slik regjeringen ønsker, kvalifisert og kunnskapsbasert oppfatning. Kulturrådet vil alltid ha en diskusjon tilknyttet armlengdeoppgavene. Det tror vi i seg selv er sunt. Men utgangspunktet bør være så rent og åpent som mulig

Som tilskuddsinstans nr 1 for fri scenekunst i Norge får Norsk kulturråd/fagutvalg og administrasjon tilgang til det frie kunstfeltets iderikdom og kunstneriske kapital gjennom søknadsbehandlingen. Dette skaper et viktig utgangspunkt for hvordan vi mener Kulturrådets rolle må avgrenses, og for sammensetning av fagutvalg og råd. Kulturrådet finansierer og stimulerer prosjekter som er initiert av søkerne selv. I økende grad har Kulturrådet de senere år, tatt egne initiativ der man har identifisert særlige utfordringer. Dette kan skape uklarhet hva gjelder Kulturrådets hovedoppgaver. Vi er derfor tilhenger av at Norsk kulturråd skal ha en svært begrenset initierende mulighet og ikke en såkalt "kuraterende" rolle. Kulturrådet bør bestrebe seg på å finne frem til en oppgavefordeling som sikrer at Kulturrådets innsats hele tiden supplerer og ikke konkurrerer med kvalifiserte og kompetente søkeres egeninitierte prosjekter. Søkerne til tilskuddsordningene må ha trygghet for at ideer og tiltak ivaretas på best mulig måte, uavhengig av utfall i søknaden.

Videre er det viktig at armlengdeoppgavene bygger på fagfellevurderinger. I de ulike fagutvalg for scenekunst er det derfor viktig at man finner kandidater som kjenner det frie scenekunstmiljøet godt. Fagutvalgene bør ha en bred kompetansesammensetning, med kunstnere (som selv ikke søker i perioden) kritikere og historikere som har kunnskap om det frie scenekunstfeltet. Departementets utpeking av rådsmedlemmer bør selvsagt også følge samme prinsipp, man må finne kandidater som kan det *frie scenekunstfeltet*. Interaksjonen mellom det kollektive rådet – oppnevnt av departementet – og fagutvalgene, er interessant. Vi mener at det bør ligge mer makt i fagutvalgene enn i rådet. Skal rådet ha så mye makt som i dag, må kompetansen på *fri scenekunst* hos rådsmedlemmene være sikret.

Norsk kulturråd som en del av regjeringens varslede frihetsreform.

Denne reformen skal bidra til økt maktspredning, høyere kvalitet og bredere finansiering av kulturlivet. DTS er positive til at gjennomgangen av Norsk kulturråd ses inn i denne sammenhengen, og at mandatet som er gitt ikke åpner for en oppdeling eller regionalisering av fondet. Norge er et lite land med små miljøer, og Kulturrådet som samlet nasjonal tilskuddsinstans er viktig å ivareta. Men Kulturrådets utvikling og rolle må derfor sikre både at vi til enhver tid har den beste kompetanse tilknyttet armlengdesoppgavene samtidig som spredt definisjonsmakt tilstrebes.

DTS har ved flere anledninger påpekt det uheldige i at søknader fra det frie scenekunstfeltet skal leses opp mot Kulturrådets egne strategiplaner og hovedmål. Grovt sagt kan man si at det ligger et styrende element i Kulturrådet også for fri scenekunst gjennom søknadsinnretningene. Slik sett kan søknadene preges av andre mål enn kunstfeltets, og på

en måte motvirke nettopp det fri scenekunst ”er”. Den maktspredning kunstnerne og kompaniene selv står for gjennom at de selv velger, hva, med hvem og hvordan man organiserer sine kunstneriske prosesser bør legges til grunn for utformingen av søknadsmalene.

Aktørene innen fri scenekunst bor og arbeider over hele landet, men vi ser at flere steder i landet i dag har sterke regionale miljøer i tillegg til f.eks. de programmerende scenene Black Box teater, Oslo, Dansens Hus, Oslo, BIT-teatergarasjen, Bergen, Teaterhuset Avantgarden i Trondheim. Formidlingsnettverk som Norsk scenekunstbruk er også en del av dette bildet. Vi nevner her miljøer som RadArt i Tromsø, miljøet rundt ProScen og Cornerteatret i Bergen, miljøer rundt sterke festivaler og aktiviteter knyttet til Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival/Grenland Friteater, Coda – samtidsdansfestivalen i Oslo, Stamsund Internasjonale Teaterfestival, og vi ser spennende fremvekst av dansemiljøer tilknyttet kulturhusene i Sandnes og Bærum.

Vi må i denne sammenheng også få lov å nevne den maktspredning Danse – og teatersentrum utøver som Utenriksdepartementets forvalterorganisasjon for reisestøtteordningen for norske scenekunstnere til utlandet. Å styrke utviklingen av fri scenekunst både kompaniene/enkeltkunstnerne direkte gjennom Kulturrådets tilskuddsordninger vil være å styrke et mangfold av stemmer i norsk scenekunst. Å samtidig styrke nevnte kompetanse og formidlingsmiljøer – altså infrastruktur plassert i departementets tilskuddsordninger, (post 78 og slik vi ser det post 74) vil være like viktig, fordi vi må se produksjon formidling og arena under ett. Å bygge og utvikle både god scenekunst og god infrastruktur i et fragmentert felt som fri scenekunst er viktig for utvikling av scenekunst i Norge, markedsmuligheter både hjemme og ute. God kunstfaglig kompetanse kombinert med utstrakt kjennskap til hva som pågår regionalt i Norge systematisert gjennom fagutvalg som skiftes relativt ofte, er slik sett et viktig grep for spredning av definisjonsmakt – også regionalt.

Når det gjelder Kulturrådets spissede rolle som *kunst* fond, er det stor enighet i scenekunstmiljøet om følgende: At kunsten – er i fokus. I veiningen ”distrikt og kunst”, er det kunstperspektivet som går foran. Ønsker man seg en aktiv distriktsbasert kunstpolitikk, bør man heller opprette et kulturens distriktsfond. Dette fondet bør ikke baseres på armlengdevurderinger, men forvaltes som et politisk styrt virkemiddel. Det er også viktig at man i regionene sikrer å ha kandidater som kan det *frie scenekunstheltet*.

Et helhetlig scenekunsthelt

Et helhetlig syn på *scenekunstheltet* innebærer etter vårt syn viktigheten av å anerkjenne de ulike produksjonsvilkår vi har for den virksomheten som kan defineres som faste institusjoner over statsbudsjettet og som får sine rammetilskudd over kap 324, og den frie scenekunsten som hovedsakelig henter sine fagfellevurderte tilskudd via Norsk kulturfond og mindre, men viktige beløp i andre fond.

Vi mener det fortsatt er viktig at Norsk kulturfonds tilskuddsmidler er **øremerket** fri scenekunst. Det er i dag drøyt 130 millioner statlige kroner som via Norsk kulturråd går til hele det frie scenekunstheltet. Dette utgjør en liten andel av den statlige innsatsen på scenekunstheltet. Økningen på scenekunstheltet som har skjedd gjennom kulturløftet har i hovedsak vært institusjonsorientert, og våre tall (vedlegg 1) viser at selv om andelen til fri scenekunst har blitt fordoblet i perioden, har det skjedd i takt med økning til øvrig

scenekunst. Enger- utvalget anbefaler derfor blant annet at man fremover bør styrke nettopp innholdsproduksjonen.

Samtidig pågår det en spennende og viktig utvikling når det gjelder samarbeid – i mange varianter – mellom institusjoner og aktører i det frie feltet. Det gjelder både når det gjelder å hente inn koreografer, instruktører fra feltet til institusjonsproduksjoner, eller andre samarbeid – coproduksjoner mellom kompanier og institusjoner osv. Her mener vi det er viktig å stimulere på flere nivåer til økt samarbeid; 1. Gjennom å støtte de frie kompaniene som søker støtte til slike prosjekter, det vil si støtte både til det konkrete prosjektet og til kompaniet – av den enkle grunn at det må være noen å samarbeide med!

og 2. stimulere institusjonene til å søke midler til tidsavgrensede prosjekter gjennom sine årlige statlige rammetilskudd.

Norsk kulturråds rolle for den frie scenekunsten bør være krystallklar.

Det frie scenekunstmiljøet uttrykker vilje til å lete etter andre midler enn statlige. Siden Norsk kulturråd ikke fullfinansierer produksjonene, har dette miljøet lang erfaring i å hente inn ulike midler fra ulike instanser. Miljøet understreker at man skal være helt tydelig på at det må være statens oppgave, slik det uttrykkes i Sundvoldenerklæringen: ”Regjeringen vil bidra til å opprettholde viktige kulturtilbud som ikke kan klare seg uten offentlig støtte.” En gaveforsterkningsordning bør kunne prøves ut, ut fra prinsippet at slike midler bør komme i tillegg til hovedfinansieringen, og ikke i stedet for, slik også Statsråd Widvey har gitt uttrykk for i en kronikk i Dagbladet 7 februar d.å.

Kulturrådets internasjonale rolle

Fri scenekunst har alltid vært internasjonalt orientert. Internasjonaliseringen i norsk scenekunst foregår i mange nettverk, miljøer og på mange plan *samtidig*. Det er i seg selv en styrke. Det er derfor en fordel for norsk scenekunst at internasjonaliseringen ikke kanaliseres gjennom ett organ, men at flere instanser gis mulighet til å arbeide internasjonalt. Dette gjelder både tilskuddsordninger, programmerende virksomheter, nettverksbygging, bransjetreff, seminarvirksomhet osv. Utenriksdepartementets ansvar for internasjonaliseringen av kunst og kultur i Norge som en viktig del av nærings- og kulturfremme må også trekkes inn i denne gjennomgangen. Utestasjonene besitter lokal kompetanse man aldri kan oppnå i Norge alene. Den trekantmodellen som vi i dag har mellom U D ved kulturseksjonen sentralt, utestasjonene og forvalterorganisasjonen utgjør et spisset, treffsikkert og kostnadseffektivt virkemiddelapparat for å styrke norske scenekunstneres andeler på det globale markedet. Slik kan man si at det internasjonale arbeidet i utgangspunktet er desentralisert og spisset. Dette bør styrkes.

Aktørene deltar på den internasjonale scenen for scenekunst, ikke fordi de er norske, men fordi de har kunstnerskap som hevder seg internasjonalt. Her virker Kulturrådets ordninger både direkte og indirekte gjennom at de bidrar til at vi har kunstmiljøer som hevder seg internasjonalt. De deltar på det internasjonale estetisk betingete markedet, og flere har større internasjonal aktivitet enn nasjonal. Norge – og Norden er et lite marked, og man er avhengig av stor internasjonal aktivitet for å få omsetning og utvikling av kunstnerskapene. Bare i 2012 ble det presentert nær 700 forestillinger ute for et publikum på over 100 000. Dette er imponerende tall! I dette perspektivet spiller Kulturrådets gjestespillstøtte og Utenriksdepartementets reisestøtteordning for norske scenekunstnere til utlandet en stor og viktig rolle. Dette er relativt sett små tilskuddsordninger, *men ofte* det som skal til for at gjestespillet blir noe av. Å tilrettelegge for norsk synlighet og deltakelse på større

internasjonale bransjetreff /festivaler ,som f.eks *Edinburghfestivalen* slik blant annet DTS gjør i samarbeid med U D og utestasjonene er viktig for nettverksbygging, kunstnerisk utveksling og mulighet for kunstnerne og kompaniene å bygge langsiktige relasjoner. Det er i denne type møteplasser etterspørsel og interesse oppstår. Eksport er *en* del av internasjonaliseringsprosessen, og det er avgjørende at eksportperspektivet ikke blir styrende i et mye mer sammensatt bilde der utveksling og kunstneriske møter står sentralt. For scenekunstens samfunnsmessige og internasjonale verdi vil alltid være større enn ”produktet” altså forestillingen selv.

Vi er svært glade for den ferske internasjonale strategien som Kulturrådet nå har vedtatt, idet den innebærer avklaring av Kulturrådets rolle og utvikling av denne i et internasjonalt perspektiv. Kulturrådets ansvar er i første rekke bygget på EU og EØS initierte kulturavtaler. Kulturrådet fremmer videre blant annet viktigheten av samarbeidet med de syv forvalterorganisasjonene U D i dag har på kunstfeltene, deriblant Danse og teatersentrum på scenekunstfeltet. Vi arbeider nært scenekunstaktørene på en helt annen måte enn et armlengdestyrt organ kan og bør gjøre.

Det tidligere Løkenutvalget var inne på en oppgavefordeling der Kulturrådet skulle være ansvarlig for de store tilskuddsordningene, mens andre ”relevante kompetansesentre” kunne stå for mindre og mer fleksible ordninger”. Denne tenkningen som skiller mellom ”de store og tunge ordningene” med færre søknadsfrister og lengre behandlingstid og de mindre og mer fleksible” med hyppigere søknadsfrister og kortere behandlingstid, slutter vi oss helt til, idet den internasjonale puls slår hurtig og krever en smidig og fleksibel søknadsfrekvens med kort saksbehandlingstid - slik U Ds reisestøtteordning har.

Kulturrådets internasjonale rolle bør derfor utvikles i samarbeid med øvrige ordninger og aktører på feltet i tråd med rådets nye strategi. Det vil ivareta også maktspredning og initiativ nedenfra og opp i scenekunstmiljøet

Til slutt: vi ser frem til fortsatt god dialog med Regjeringen ved eventuelle endringer i Kulturrådets oppgaveportefølje, tilskuddsordninger med mer som er relevante for fri scenekunst.

Stiftelsen Danse-og teatersentrum,

Oslo 28.03.2014

Vidar Sandem
Styreleder

Tove Bratten
Daglig leder